

PRATS I CAMPS/ARXIU

“Cal una reacció ciutadana àmplia per a tallar els cercles de la impunitat”

L'economista, assagista i traductor Gustau Muñoz (València, 1951) analitza les causes, conseqüències i solucions possibles a la corrupció. Muñoz –també director de la revista ‘L’Espill’– insisteix que no es pot “ficar tothom al mateix sac” perquè això també afebleix la democràcia.

legítim, i amb total impunitat. Corrupció en un sistema democràtic significa arrancar dels poders legítims decisions il·legítimes (perquè afavoreixen, contra l'esperit i la lletra de les lleis, una persona o un grup concrets) mitjançant contraprestacions normalment de caràcter econòmic. El fenomen pot ser esporàdic o generalitzat, i darrere pot haver-hi persones més o menys aïllades o grups organitzats, fins i tot xarxes complexes i ramificades. L'efecte és la distorsió del sistema, la perversió de la democràcia, que es basa en la igualtat de tots davant la llei, en la igualtat d'oportunitats i els procediments formalitzats de presa de decisions. A la fi una corrupció estesa i generalitzada pot posar fi a la democràcia, buidar-la de contingut.

—Com més corrupció hi ha, més tolerada socialment és?

—La tolerància social envers la corrupció és un gran problema que indica una falta de vivència profunda de la democràcia, un dèficit de cultura democràtica i de consciència de ciutadania lliure. Darrere d'episodis ben coneguts de corrupció urbanística hi ha hagut una mena de complicitat social que s'ha de saber desmuntar. Passa igual amb el finançament il·legal dels partits, quan és el cas que obtenen fons en canvi de decisions favorables. Això fa perillar la democràcia, la fa menys autèntica, desvirtua el sistema, elimina el principi bàsic d'igualtat d'oportunitats, crea una zona fosca i arbitrària poblada per intermediaris i promotors de negocis dubtosos, que és l'antítesi de la transparència, de la justícia i l'equitat. Al remat, el preu de tot això és molt alt i recau en els ciutadans, perquè encaixen els costos de transacció i atempta contra la seguretat jurídica.

—Quins són els factors que creen un brou de cultiu de la corrupció?

—Com menys cultura democràtica, més tolerància envers la corrupció i més gran sentit d'impunitat. La clau, pense, està en això: en el sentit d'impunitat. Si hi ha un fort rebuig social a la corrupció com a fenomen que ataca els fonaments de la democràcia, si hi ha vigilància social, si actua la premsa lliure i, sobretot, si funciona la justícia, la corrupció es reduirà i esdevindrà esporàdica o marginal.

D'una altra banda, els partits polítics són peça clau en el sistema democràtic. Ha d'haver-hi un compromís ferm i clar, explícit i autèntic, dels partits contra la corrupció. I això no sempre passa, com bé sabem al País Valencià, on el PP actua en aquest terreny d'una manera altament irresponsable.

Un altre factor que cal tenir present és el ventall tan ampli de decisions polítiques i administratives que poden afavorir particulars o empreses. Més enllà del cas tan sagnant de les decisions urbanístiques dels ajuntaments, les subvencions, les concessions administratives, els concerts i les privatitzacions de serveis, en general, obren un ampli camp d'arbitrarietat o discrecionalitat potencial. Pensem, per exemple, en les subvencions a les ONG o en els concursos per a prestació de serveis (residències de tercera edat, reconeixement d'escoles infantils, etc.). O bé hi impera la transparència i la igualtat d'oportunitats estricta i un control jurídic expeditiu o la corrupció farà estralls.

—Es donen aquests factors als Països Catalans?

—Als Països Catalans, s'hi donen tots aquests factors i un altre d'afegit, que és l'escassa identificació com a pròpia de la cosa pública, de tal manera que el guany privat, ni que siga irregular i en detriment del bé públic, es mira amb ulls favorables. Hi ha una certa admiració suïcida pels espavilats. Probablement, té a veure amb el caràcter aliè, forà i llunyà de les institucions de poder polític fins fa quatre dies. Això, a més, adobat amb un rerefons de cultura catòlica, basada, com sabem, en la *màniga ampla* i la doble moral, molt allunyada del rigorisme i la rectitud, en qüestions d'ètica, de la cultura luterana.

Però per damunt de tot situaria el funcionament deficitari de la justícia. La lentitud i la laxitud amb què ha actuat la justícia en tot allò que fa referència als casos de corrupció del PP, que ha permès la presència de tants encausats (considerats gairebé herois) a les llistes electorals, o la impunitat de Fabra, etc., és un pessim auguri. Hem de prendre en consideració seriosament quin és l'estat de salut del sistema democràtic a casa nostra.

La corrupció és tan vella com la política?

—Segurament, però el problema de les grans generalitzacions és que ens condueixen a formulacions indiferenciades que al capdavall no expliquen res. Cal definir bé què és la corrupció dins un sistema democràtic. Perquè, per exemple, de corrupció, n'hi havia a l'època franquista però en aquell sistema —arbitrari, vertical, mancat de transparència, sense llibertat de premsa— prenia tot un altre sentit, i es permetia per a beneficiar grups determinats des del poder, un poder il·

FRATS I CAMPS/ARXIU

“Cal una reforma radical de la justícia, aconseguir un funcionament més àgil, estricte i ràpid de la justícia. No pot ser que els processos s’allarguen anys”

—**La corrupció, ara i ací, és conseqüència d’una degradació del sistema democràtic?**

—És una conseqüència de molts factors, com ara una relativa incomprensió de la responsabilitat individual i col·lectiva envers el funcionament correcte de la democràcia. La democràcia funciona si hi ha poders i contrapoders efectius, òrgans de control poderosos i que no se sotmeten a les pressions; si hi ha premsa lliure, informació veraç, justícia eficaç i ciutadans que consideren la cosa pública com allò que és, com a cosa pròpia. Som molt lluny d’això.

—**Hi ha cap correcció que, aplicada al nostre sistema democràtic, permetera la desaparició, o si més no una minimització, de la corrupció?**

—Cal reduir dràsticament el marge de decisions arbitràries i discrecionals. Cal augmentar la transparència. Cal fer efectius els controls i la rendició de comptes, que sovint són, ara com ara, una mera formalitat. Però

sobretot necessitem una reacció social i ciutadana àmplia, i la solidaritat exterior, per a tallar els cercles de la impunitat i el bloqueig informatiu.

Però, més enllà d’això, és necessària una reforma radical de la justícia, aconseguir un funcionament més àgil, estricte i ràpid de la justícia. No pot ser que els processos s’allarguen anys i anys, no pot ser que es busque, i s’aconsegueixca i tot, la prescripció dels delictes, no pot ser que s’espere a arribar al govern i situar un expert tan acreditat com Federico Trillo, o equivalent, al Ministeri de Justícia per a resoldre les molèsties processals. La prioritat hauria de ser

“Generalitzar i desqualificar la política podria afavorir una deriva autoritària”

la igualtat de tots davant la llei, un principi democràtic elemental però que no s’acompleix.

—**Quina responsabilitat hi tenen els polítics i els partits, en tot plegat?**

—Els polítics democràtics hi tenen una responsabilitat molt gran. També els partits, peça clau del sistema de representació. Haurien de fer un exercici de sinceritat, un examen de consciència, de fet. Però cal anar alerta amb les desqualificacions globals, sovint producte d’un populisme primari. No podem ficar tothom al mateix sac. En principi tots els partits i els seus portaveus són contraris a la corrupció, i partidaris de la transparència i de la participació. Cal agafar-los la paraula i comprovar els nivells de coherència de cadascú. Els ciutadans han de ser conscients del valor i de les possibilitats enormes que ofereix un sistema democràtic i de llibertats. No és garantit per sempre. S’ha de vigilar i treballar perquè esmene les errades o les desviacions, i perquè siga més real i més autèntic. De cap manera no s’ha de permetre que es facen servir la corrupció i més perversions de la democràcia com a argument per a desqualificar la política i els polítics i per a devaluar la democràcia mateixa. Quan hi ha en joc l’amenaça d’un desballestament de l’estat social, aquesta desqualificació podria afavorir una deriva autoritària.

Alguna cosa ha de canviar, doncs. Per un costat, s’ha de promoure l’exercici d’una ciutadania més activa i compromesa. En aquest sentit, les darreres mobilitzacions socials (manifestacions, consultes, etc.) són molt positives i esperançadores. Per un altre costat, el sistema de partits no pot ser tan estàtic i impermeable. Ha de canviar. Nous protagonistes, noves veus s’han de fer sentir. És molt convenient, per exemple, que líders socials puguin accedir a la representació política, per a afavorir una osmosi més potent entre societat i política. Al País Valencià tenim el perill d’un bipartidisme empobridor, que caldrà saber evitar. La concentració de poder és sempre negativa.

Alex Milian